

Oppilaanohjaus oppilaan metaforisessa todellisuudessa

Henkilökohtainen ohjauskeskustelu - lottovoitto vaiko poliisikuulustelu?

Oppilaanohjausta on tutkittu hyvin monestakin eri näkökulmasta, ja nyt tarkastelun kohteena on ollut oppilaiden metaforinen todellisuus, oppilaanohjausmetaforat. Yläasteen ja lukion oppilaiden opotunti-, ohjauskeskustelu- ja oppilaanohjaajametaforat tarjosivat kiinnostavan tarkastelutavan oppilaanohjauskokemuksiin. Metaforat ilmensivät oppilaiden tulkintoja ja arvioita siitä, millaisena he kokevat oppilaanohjauksen. On kuitenkin hyvä muistaa, että metaforat ilmaisevat paljon, mutta myös sivuuttavat ja jättävät pois. Niiden voidaan sanoa olevan käännöksiä,

keksintöjä ja harhaanjohtajia, jotka sekä piilottavat että paljastavat. Tutkimustulosten mukaan oppilaat ilmaisivat metaforissaan melko paljon kritiikkiä opotunteja kohtaan. Jotkut metaforat opotunneista verhoiltiin esimerkiksi tylsyydellä ja ajanhaaskauksella. Verhojen alta löytyi kuitenkin ymmärrys opotuntien tärkeyttä ja tarpeellisuutta kohtaan: *"Opotunti on kuin kuiva maa."* - *"Tunnit ovat usein tylsiä, mutta kuitenkin tärkeitä."* Opotuntimetaforissa ilmeni myös se, että tunnin sisältö ei vastaa oppilaiden odotuksia tai tunnilla ei ole lainkaan kunnollista sisältöä:

"Opotunti on kuin punainen omena, joka osoittautuu mädäksi." Opotuntimetaforista löytyi kuitenkin myös myönteistä. Tunnin ilmapiiiriä kuvailtiin rennoksi ja vapautunninomaiseksi. Tästä esimerkkeinä metaforat *vapautus asepalveluksesta, päiväuni ja päivän pirstus*. Jotkut oppilaat kokivat opotunnin myös erinomaisena tietolähteenä: *"Opotunti on kuin tv-uutiset tai selkäreppu täynnä evästä."* Etenkin lukioikäiset kokivat tiedonsaannin opotunnilla tärkeäksi. Onko syy siihen se, että heillä on ammatinvalinta konkreettisesti kässillä? Yläasteen aikana ammatin-

valinta ei kosketa läheskään jokaista ohjattavaa, koska suuri osa heistä jatkaa yleissivistäviä opintoja lukiossa. Tämän vuoksi yläastelaiset eivät ehkä ilmaiseetkaan usein metaforissaan kokemusta tiedonsaannista. Miten yläasteen opotunnilla voitaisiin sitten lisätä oppilaan mahdollisuutta oppia ammatinvalintaan liittyviä merkityksiä? Aina-kin sillä, että oppilaille olisi enemmän konkreettista kosketusta käsiteltävään aihepiiriin. Konkreettisuutta saataisiin lisäämällä tutustumiskäyntejä työpaikoilla ja työharjoittelujaksoja.

Sekä yläasteen että lukion oppilaat ilmaisivat metaforissaan arvostavansa henkilökohtaisen ohjauskeskustelun ja oppilaanohjaajan tarjoamaa yksilöllistä tietoa, tukea ja apua, ja se mitä arvostetaan, koetaan myös tarpeelliseksi. Vaikka henkilökohtaisen ohjauskeskustelun tarjoama turvallisuus ja yksilöllisyys koettiin tärkeänä, oli tyttöjen ja poikien tuntemuksissa jonkin verran eroa. Tytöt kokivat ohjauskeskustelut useimmiten merkittävänä aikana yksilölle kuin *tai-vaanlahjana, lottovoittona* tai jopa *pähkinäkuorena*. Pojat taas ilmaisivat joskus ahdistuvansa niissä. He tunsivat olevansa kuin *poliisikuulustelussa* tai *silmäkkään leijo-*

nan kanssa. Pojista ehkä henkilökohtaisista asioista puhuminen ja kahdenkeskisyys oppilaanohjaajan kanssa on epämiellyttävää. Kun he eivät mielellään avaudu ohjauskeskustelussa, voi tilanne tuntua jopa poliisin ristikuulustelun kaltaiselta. Merkityksellinen ohjauskokemus keskusteluissa oli myös se, että ne tarjoavat ajankohtaista ja tarkkaa tietoa sekä juuri sitä tietoa, jota ohjattava tarvitsee omassa tilanteessaan: *"kultaa"* - *"Siinä saa todella tietää kaiken, mitä haluaa."* Ohjauskeskustelu koettiin kuin *"ahaa-elämyksenä"*, jolloin ohjattava saa kaiken tarvittavan tuen ja avun.

Oppilaanohjaajia kuvailtiin metaforissa hyvin asiantuntevina ja jopa sellaisten *tietolähteiden ja pankkien* kaltaisina, joista löytyy kaikki tieto jatkokoulutukseen ja työelämään liittyvistä asioista: *"Oppilaanohjaajat ovat kuin neroja."* - *"He tietävät kaiken."* Lisäksi suuri osa oppilaista ilmaisi, että oppilaanohjaajat ovat rinnallamme olevia ihmisiä: *"toisia vanhempia"* ja *"hyviä ystäviä"*. Oppilaanohjaajia on näin ollen helppo lähestyä. Useat oppilaat ilmaisivat metaforissaan tarvitsevansa ohjaajan tukea ja apua sekä myös saavansa sitä. Näkyyhän

tämä jo siinä, että oppilaanohjaajien työtä verrattiin auttamisammatteihin kuten *lääkäreihin* ja *psykologeihin*. Entä mitä kertovat metaforat *kuningatarmuurahainen, joka pitää kokousta* tai *superpallo* oppilaanohjaajasta ja hänen toimintatyylistään?

Tutkimustuloksissa korostui henkilökohtaisen ohjauskeskustelun ajan tarpeellisuus ja merkittävyys yksilölle: *"Tämä on kaikkein paras oppilaanohjauksen muoto."* Tulokset antavatkin aiheen tarkistaa yläasteen ja lukion oppilaanohjauksen toimintamuotojen painotusta. Koulumaailmassa jo nyt esimerkiksi valinnaisuuden lisääntyminen ja luokattomuus korostavat oppilaan yksilöllisyyttä, ja tämä olisi huomioitava myös oppilaanohjauksessa.

Minna Kattelus
Tuusula

Lähde:

Kattelus, Minna. 1998. *OPPI-
LAANOHAUS OPPILAAN ME-
TAFORISESSA TODELLISUU-
DESSA: hermeneuttinen tutki-
mus. Kasvatustieteen syventävien
opintojen tutkielma, Oppilaanoh-
jauksen koulutusohjelma, Joen-
suun yliopisto, toukokuu 1998.*

S OPO
NEWS
2•1999

OPINTO-OHJAAJIEN AMMATTI- JA JÄRJESTÖLEHTI

